

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

De enige hoop

**“Want vanwege de hope Israëls ben ik met deze keten omvangen”
Handelingen 28:20b**

De apostel Paulus is in Rome aangekomen, begeleid vanaf de Appiusmarkt door de broeders van de christelijke gemeente te Rome. De gezant van Christus, de grote Koning, de almachtige koning treedt dus met een zeker ere-escorte de stad binnen. Rome is de wereldstad, de stad van de grote keizer, de wereldheerser. 't Is de stad van de duisternis; de stad waar satan de zeggenschap heeft, waar een antichrist de scepter zwaait. 't Is om zo te zeggen: het hol van de leeuw.

Paulus krijgt toestemming om een huis te huren. Wel blijft hij geketend. Zijn bewegingsvrijheid is miniem, en een romeinse soldaat bewaakt hem; 24 uur per dag. Toch is zijn vrijheid groot. Hij mag in dat huis ontvangen wie hij wil.

Op de derde dag laat Paulus de voornaamsten van de joden komen. Dus ook in Rome wonen joden, ook daar is een synagoge. De apostel kent het bevel van Hem in Wiens dienst hij staat: eerst de jood daarna de heiden. Naar die opdracht handelt hij ook in Rome.

't Is wonderlijk als blijkt dat de joden in Rome geen enkele informatie over Paulus vanuit Jeruzalem hebben gekregen. We herinneren ons hoe, toen in Jeruzalem, meer dan 40 joden zichzelf vervloekten en niet zouden eten en drinken totdat zij Paulus gedood zouden hebben. Terwille van zijn leven werd Paulus toen overgebracht naar Cesarea. Doch al spoedig daarna werd dit bekend. Toen reisden de hogepriester en zijn ouderlingen met hun advocaat Tertullus af naar Cesarea. Men zette alles op alles om Paulus in handen te krijgen. Zo groot was de haat

tegen de dienstknecht van Jezus Christus, de prediker van het Evangelie, dat ze zijn dood begeerden. Toen Paulus zich echter op de keizer had beroepen en dus naar Rome zou gaan, konden zij niets meer beginnen. Waarom ze toen geen brieven hebben geschreven naar de joden in Rome, is ons niet duidelijk. Misschien hebben ze gedacht: gelukkig, wij zijn van Paulus af, in Rome moeten ze het zelf maar uitzoeken.

De voornaamsten van de joden te Rome treden Paulus' huis binnen. Het zijn zij die leiding geven in de synagoge. 't Is te begrijpen dat ze verbaasd zijn over de romeinse wacht en nog meer over de ketening van Paulus. Paulus de jood, een hebreër uit de hebreëen, één van hen, maar een arrestant, een geboeide, een gevangene van de keizer, van de romein, van hun vijand. 't Kan niet anders, Paulus moet een verklaring geven. Hij moet verklaren waarom hij geketend is. Duidelijk en kort, zonder omhaal van woorden geeft hij de oorzaak aan: vanwege de hope Israëls. Prachtig is dat. dus de keten die hij draagt is vanwege de hope Israëls. Dat is taal die door de joden terstond verstaan wordt.

Paulus staat tegenover de zonen van Abraham. Van Abraham die de belofte kreeg: "in uw zaad zullen alle geslachten van het aardrijk gezegend worden". De Messias, de Heiland, Jezus Christus zou geboren worden. Hij was voor de gelovigen onder het Oude Testament de hope Israëls, en een evangelist van het Nieuwe Testament zegt, dat in Zijn Naam ook de heidenen zullen hopen.

In ons woord hoop zit een onzekere factor. Het kan meevallen, het kan tegenvallen; we moeten afwachten. In de kerk wordt ook veelal dat onzekere

ingedragen in het woordje hoop. Maar het bijbelse woord hoop heeft niets onzekers. Het richt zich dan ook niet op iets van ons. Als de mens er tussen zit, als het van iets van ons afhangt dan blijft het onzeker en onvast. Maar de bijbelse hoop is gericht op God, op Zijn trouw, op Zijn zekere belofte. De hoop vindt z'n vaste grond in de Messias, in de Zaligmaker, in de Borg, de Middelaar.

U moet het mij niet kwalijk nemen, maar nu word ik heel persoonlijk. Waarom? Omdat de zaak van levensbelang is, omdat het gaat over leven of dood, over eeuwige zaligheid of eeuwige rampzaligheid. Ik weet niet hoe u heet. Een meisje, een vrouw misschien Mientje; een jongen, een man misschien Gerrit. Nu is Jezus Christus door het wonder al geworden Mientjes hoop of Gerrits hoop?

Een mens kan niet zonder hoop. Dat heeft Plato al duidelijk gezien. Als er geen hoop meer is, storten we in, zijn we de wanhoop nabij. 't Gaat echter niet om die hoop, de hoop zonder vastheid en zekerheid. 't Gaat om dé hoop, de hoop die behoort tot de trits van geloof, hoop en liefde. De hoop die vrucht is van de wedergeboorte. "Wedergeboren tot een levende hoop", zegt de Schrift. Centraal staat hier niet mijn gevoel, mijn godsdienst, mijn bekering, mijn geloof, of iets anders van de mens. Centraal staat hier Jezus Christus en Die gekruisigd. Nu wat is uw enige hoop in leven en in sterven? Is Hij, de Messias, gepast en noodzakelijk en dierbaar geworden? Uw enige hoop?

't Gaat zingen in mij: "Hoop op de HEERE, gij vromen; Is Israël in nood, Er zal verlossing komen; Zijn goedheid is zeer groot."

De hoop als werk Gods in het leven van een mens beschaamt nooit. "Hun geeft Hij moed en krachten die hopen op Hem wachten".

Ds. v. Z.

Van de administratie

Een kort bericht deze keer. Hartelijk dank voor de opgaven van 4 nieuwe abonnees en het ontvangen f 15,- aan giften. Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Telefoon: 0172-474202. Postbank: 704350.

Van de redactie

Inhoud

Ds. E. Hakvoort schrijft verder over de geestelijke verlatingen. Ds. P. den Butter vervolgt zijn serie Bijbelstudies over de brief van Paulus aan de Filippenzen en schrijft een actueel artikel over "Gelovig maar niet kerkelijk. Ds. L.W. van der Meij begint met zijn weergave in hedendaags Nederlands van wat in het verleden

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 0172-474202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op geluidscassette en/of in braille, groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

geschreven is door Lambertus Myseras over de Avondmaalspraktijk in vraag en antwoord. Diverse persberichten zijn opgenomen. We nemen

een artikel over van Ds. P. Roos over het boek van dr. B. Loonstra "De geloofwaardigheid van de Bijbel."

De geestelijke verlatingen (4)

De vorige keer zagen we iets van het wezen van de geestelijke verlatingen. Het is die geestelijke ervaring, waarin een drieëinig God Zijn werkingen gaat inhouden zodat ze niet meer gevoeld worden.

Dit keer willen we nog een drietal vragen bespreken om nog wat meer zicht op de geestelijke verlating te krijgen. Maar eerst letten we erop hoe de belijdenis over de geestelijke verlatingen spreekt.

Want ook de belijdenisgeschriften spreken heel treffend over de geestelijke verlatingen. De Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis spreken er niet heel duidelijk en uitgebreid over. Beide leerboeken willen meer een samenvatting zijn van de leer der Kerk en van het leven van Gods Kerk. Hoewel het er echter niet uitdrukkelijk in aan de orde komt, wordt er impliciet toch over gesproken. Met name als het gaat om de geestelijke verlating van Christus wordt het genoemd. Omdat dit aspect later nog uitgebreider aan de orde komt, noemen we het hier slechts. We verwijzen nu naar vraag en antwoord 44 van de Catechismus, waar gesproken wordt over de nederdaling ter helle, en naar vraag en antwoord 127 waar gesproken wordt over de zesde bede: leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Ook verwijzen we naar artikel 21 van de N.G.B., waar eveneens over de verlating van Christus wordt gesproken; en naar artikel 26 van de N.G.B., waar over de verzoeken van Christus en van de ware christen wordt gesproken.

Inzonderheid spreken echter de Dordtse Leerregels over de geestelijke verlatingen. Daarin keren onze Dordtse vaders zich tegen de Remonstrantse leer, die kort samengevat hierop neerkomt: de mens heeft na de val niet alle goede gaven verloren en is niet geheel verdorven geworden. Maar met behulp van Gods medewerkende genade kan hij uit eigen vrije wil in Christus geloven en zo zalig worden. Hij kan ook uit eigen vrije wil niet in Christus geloven, en gaat dan door eigen schuld verloren.

Welnu, deze dwaalleer van de Remon-

stranten had niet alleen ernstige gevolgen voor de leer van de verkiezing door God de Vader (hoofdstuk 1), voor de leer van de verdienste van God de Zoon (hoofdstuk 2), en voor de leer aangaande de bekering door God de Heilige Geest (hoofdstuk 3/4). Maar ze had ook ernstige gevolgen voor de leer van de volharding der heiligen (hoofdstuk 5).

Want als de mens een vrije wil had om te geloven, dan kon hij volgens de Remonstranten het ene moment wel geloven, maar het andere moment weer niet. Men hoeft dus niet altijd standvastig in zijn geloof te blijven, maar er is afval der heiligen door bijvoorbeeld ernstige en grove zonden.

Daartegen verzetten onze Dordtse vaders zich nu hevig en wijzen erop, dat er geen afval der heiligen is, maar volharding der heiligen. In hoofdstuk 5 zeggen ze nu dat Gods kinderen wel in de genade Gods blijven omdat de Heere hen daarin, ondanks de overgebleven inwonende zonde en de aanvechtingen van de satan en de wereld, barmhartig bevestigt en ten einde toe krachtig bewaart (paragraaf 3).

Toch kan Gods kind door grote zonden soms van de leidingen der genade afwijken zodat ze van de begeerlijkheden des vleses verleid worden en die volgen (paragraaf 4). Onze Dordtse vaders spreken dus niet zoals de Remonstranten over een afwijken van de genade, maar over een afwijken van de *leiding der genade*. En dat is wat anders!

Van dat vallen in de zonde schrijft artikel 5 vervolgens: "Met zodanige grove zonden vertoornen zij God zeer, vervallen in schuld des doods, bedroeven den Heiligen Geest, *verbreken voor een tijd de oefening des geloofs*, verwonden zwaarlijk hun consciëntie, en *verliezen somwijlen voor een tijd het gevoel der genade*; totdat hun, wanneer zij door ernstige boetvaardigheid op den weg wederkeren, het vaderlijk aanschijn Gods opnieuw verschijnt".

Ook hier noemen de Dordtse Leerregels dus wezenlijk dezelfde zaken die Voetius in zijn werk over de geestelijke verlatingen ook reeds noemt. De zonde is een verbreken voor een tijd van de oefeningen des geloofs en

daardoor een verliezen voor een tijd van het gevoel der genade.

Maar wat God eenmaal begon, voleindigt Hij ook. Daarom lezen we in paragraaf 6: "Want God, die rijk is in barmhartigheid, neemt, naar het onveranderlijk voornemen der verkiezing, den Heiligen Geest van de Zijnen, ook zelfs in hun droevig vallen, niet geheel weg, en laat hen zo ver niet vervallen, dat zij van de genade der aanneming en van de staat der rechtvaardigmaking uitvallen, of dat zij zondigen ter dood, of tegen den Heiligen Geest, en, van Hem geheel verlaten zijnde, zichzelf in het eeuwig verderf starten".

Want God bewaart in hen nochtans het onverderfelijk zaad der wedergeboorte en vernieuwt ze op Zijn tijd door Woord en Geest wederom tot berouw en waarachtige bekering (paragraaf 7). Maar dan blijven er nog wel een paar vragen over.

A. De eerste vraag is, die we stellen: hoe wordt de geestelijke verlating in de Schrift omschreven? Ze gebruikt verschillende woorden om aan te geven wat de geestelijke verlating precies is.

- Het noemt de geestelijke verlating een verbergen van Gods aangezicht. In Job 13:24 horen we Job in zijn ziele-nood klagen: "Waarom verbergt Gij Uw aangezicht en houdt mij voor Uw vijand"?

In Psalm 13 horen de David smeken: "Hoe lang, HEERE, zult Gij mij steeds vergeten? Hoe lang zult gij Uw aangezicht voor mij verbergen"?

En in Jesaja 64:7 smeekt de profeet Jesaja: "En er is niemand, die Uw Naam aanroept, die zich opwekt, dat hij U aangrijpe; want Gij verbergt Uw aangezicht voor ons, en Gij doet ons smelten, door middel van onze ongerechtigheden".

- De geestelijke verlating wordt in Gods Woord ook wel genoemd een vergeten van de Heere. Naast de reeds genoemde woorden uit Psalm 13, horen we David ook in Psalm 42:10 klagen: "Ik zal zeggen tot God: waarom vergeet Gij mij? waarom ga ik in het zwart vanwege des vijands onderdrukking"? En in Jesaja 49:14 horen we Sion zeggen: "De HEERE heeft mij vergeten, en de HEERE heeft mij verlaten". Maar dan getuigt de Heere in vers 15: "Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over den zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten".

- De Schrift noemt de geestelijke ver-

lating vervolgens wel een zwijgen van de Heere, een Zich als doof houden van de Heere. In Psalm 83:2 klaagt Asaf bij het zien van alle goddeloosheden: "Zwijg niet, houd U niet als doof, en zijt niet stil, o God"!

In Jesaja 57:11 horen we de Heere zeggen: "Maar voor wien hebt gij geschroomd of gevreesd? Want gij hebt gelogen en zijt Mijner niet gedachtig geweest, gij hebt Mij op uw hart niet gelegd; is het niet, omdat Ik zwijg, en dat van ouds af, en gij vreest Mij niet"?

- En tenslotte wordt de geestelijke verlating in Gods Woord ook wel genoemd een verstoten van Gods kerk. Zo horen we David in Psalm 43:2 in grote zielsbenauwdheid bidden:

"Want Gij zijt de God mijner sterkte, waarom verstoot Gij mij dan? Waarom ga ik steeds in het zwart vanwege des vijands onderdrukking"? In Psalm 60:3 smeekt David: "O God! Gij hadt ons verstoten, Gij hadt ons verscheurd, Gij zijt toornig geweest; keer weder tot ons". In Psalm 74:1 smeekt Asaf: "O God! waarom verstoot Gij in eeuwigheid? Waarom zou Uw toorn roken tegen de schapen Uwer weide"? En, om niet meer te noemen, Heman klaagt in Psalm 88:15: "HEERE! waarom verstoot Gij mijn ziel, en verbergt Uw aanschijn voor mij"?

B. Een tweede vraag, die zich nu als vanzelf aan ons voordoet is deze: in welke stand van het geestelijke leven komen die geestelijke verlatingen voor? In alle standen van het geestelijk leven kunnen die voorkomen. Maar ook hier moeten we goed onderscheid maken om het goed te verstaan.

Want niet alles, wat Gods kinderen meemaken heeft ook te maken met geestelijke verlatingen. Zo is de geestelijke verlating wat anders dan de bekommering. Want dat gaat over het gemis en de zonde.

"Ik ben bekommerd vanwege mijn zonden", zegt David in Psalm 38:19. Dat is de worsteling die Gods ontdekte kinderen hebben met een openstaande schuld, waaraan ze ontdekt zijn.

Bekommerden om hun zaligheid zijn zij, die nog niet door het geloof tot Christus leerden gaan en die daarom nog niet voor hun eigen gewaarwording door Christus met God verzoend zijn.

Kennen zij dan geen geestelijke verlating? Zeker, maar Voetius schrijft, dat er onderscheid is "in de verlating, welke de mens overkomt in de pijnen en smarten der eerste bekering of

wedergeboorte, wanneer zij de zoetheid des Heeren nog niet heeft gesmaakt, ..., en in die verlating, welke de mensen overkomt, die reeds bekeerd zijn en de vertroosting Gods gesmaakt hebben. In de eerste verlating wordt de vertroosting onthouden, zodat de mens haar niet gevoelt, in de tweede wordt zij onttrokken, zodat de mens niet meer datgene gevoelt, wat hij placht te gevoelen. De tweede is veel bezwaarlijker dan de eerste, want hij die de zoetheid der genade gewoon is, lijdt meer dan hij, die daaraan nog niet gewend is". We moeten dus zeggen, dat hoe meer Gods kinderen van de Heere geleerd zijn, hoe ingrijpender de geestelijke verlating voor hun gewaarwording is. Hoe meer geestelijke kennis Gods kinderen hebben, hoe meer de Heere hen heeft vertroost, hoe ingrijpender de geestelijke verlatingen ook zijn. Zo is dat toch ook in het natuurlijk leven? Wie weinig met iemand omgaat, zal hem niet zo ingrijpend missen als wie veel met iemand omgaat. Hoe meer we met iemand omgaan, hoe meer we hem ook missen, als hij ons heeft verlaten.

Zo is dat ook geestelijk. Hoe meer zelfkennis, Godskennis een zondaar door het ontdekkende werk des Geestes heeft, en hoe meer Christuskennis hij in de worsteling om genade ontvangt, hoe ingrijpender de geestelijke verlatenheid voor hem is.

Daarom klagen de dichters van de Psalmen zoals David, Asaf en Heman ook zo over de toestand van de geestelijke verlating, waarin ze menigmaal door eigen schuld zijn terecht gekomen.

Een duidelijk voorbeeld daarvan zien we ook in de Heilige Oorlog, waarin Bunyan de strijd om stad mensenziel beschrijft. Toen Koning Immanuel stad mensenziel vanwege de zonde verliet, mocht mensenziel die verlating dan voor een tijd niet gevoelen, maar toen de Heere hem die deed gevoelen, kon hij het in de verlating niet uithouden. Toen moest hij die Koning Immanuel terughebben.

C. Maar daar moet nog wel wat bij. Want een derde vraag, die we nog moeten stellen is deze: hoe lang duurt de geestelijke verlating bij Gods kinderen? Wel, het is geen altoosduurende verlating, maar een tijdelijke verlating. Zowel Hoornbeeck, W. à Brakel, leggen er de nadruk op, dat het een geestelijke verlating is, die een tijdlang duurt. "De geestelijke verlating is

een langdurige inhouding en onttrekking van de gewone medewerking en invloeden des Heiligen Geestes in de wedergeborenen..."

Voetius gaat zwar niet, maar spreekt over een kortere of langere verlating. Zo heeft David in zijn zonde met Bathseba ongeveer een jaar lang in de geestelijke verlating geleefd. In al die tijd werd het waar: "Toen ik zweeg werden mijn beenderen verouderd in mijn brullen de ganse dag". Daarom moest hij na de ontdekking daarvan ook zeggen: "Verwerp mij niet van Uw aangezicht en neem Uw Heilige Geest niet van mij".

We laten nu maar in het midden hoe lang die geestelijke verlating duurt. Ik denk, dat de verschillende oudvaders elkaar niet tegenspreken. De geestelijke verlating kan kortere of langere tijd duren.

Maar hoelang die verlating ook duurt, altijd doet de Heere Zijn volk dan Zijn gevoelige nabijheid niet ervaren. Zij missen dan het gevoel van Gods genade. Zij missen de blijdschap des geloofs.

Lezer, verstaat u er iets van? Hebt u na de eerste artikelen mogen zeggen: daar ben ik geen vreemdeling meer van? Hebt u een tijd gehad (en naar ik hoop nog!) in uw leven, dat u de kennelijke nabijheid des Heeren op goede gronden mocht ervaren? Maar misschien is het nu zo duister in uw leven? Heeft de

Heere Zijn werkingen nu ingehouden? Of moet u zeggen, dat u nog helemaal niets van het geestelijke leven verstaat? En moet u belijden, dat u nog een vreemdeling van de werkingen Gods bent? O, dan moge de Heere u wel ontdekken aan uw gemis en aan de schuld, die u voor Hem hebt.

En dan bidden we u van 's hemelswege: zoek toch de Heere te kennen opdat u leven mocht en de zoete gemeenschap met de Heere proeven en smaken. Opdat u niet door eigen schuld eenmaal niet slechts tijdelijk, maar eeuwig, en niet gedeeltelijk, doch voor volkomen en geheel verlaten wordt.

En hoe weet u nu of het waarlijk Godsgemis in uw ziel is? Hoe weet u, of het een geestelijke verlating is? Dat weet u daaraan, dat u het in die toestand niet kunt uithouden. Maar dat het smart geeft, zodat u voor het eerst of bij vernieuwing leert vluchten tot de genadetroon des Heeren om genade te vinden en geholpen te worden ter bekwaamere tijd. Opdat het onze bede zij: "Geef mij weder de vreugde Uws heils; en de vrijmoedige geest ondersteune mij".

En dat brengt ons bij het tweede gedeelte van deze artikelenreeks: het leven in die geestelijke verlating. Hoe ervaren Gods kinderen die geestelijke verlating? Maar daarover de volgende keer D.V. meer.

Ds. E. Hakvoort

niet doet. Het antwoord zal wel zijn dat Paulus dit keer de noodzaak ervan niet inziet. Zijn apostelschap staat in Filippi op geen enkele manier ter discussie. Dankzij de intieme relatie tussen hem en de Filippenzen is het voor niemand in Filippi een vraag of Paulus wel een echte apostel is. Maar al noemt hij zichzelf dan geen apostel, hij schrijft ook deze brief wel met apostolisch gezag. En dat is ook voor ons van het grootste belang.

Waar Paulus wel nadruk op legt is op het feit, dat hij (Timotheüs trouwens ook) dienstknecht van Christus is. Het woord dat hij gebruikt betekent eigenlijk 'slaaf'. We zullen bij dit woord dit keer echter niet moeten denken aan iemand die gedwongen onderworpen is en allerlei wreedheden en onmenselijkheden moet verdragen. Het gaat hier om andere dingen. Een slaaf van Christus is om te beginnen het rechtmatige eigendom van Christus, die hem gekocht heeft. Deze slaaf is wel gehouden de wil van zijn Meester te doen. Maar deze slaaf is geheel vrijwillig in deze slavernij gekomen en hij wordt niet beheerst door vrees voor maar door liefde tot zijn Meester. Als zo'n slaaf de goede en welbehagelijke wil van God zoekt te doen is dat uit liefde voor Hem die hem gekocht heeft. Zo bezien kan wat Paulus hier van zichzelf en van Timotheüs zegt van elke oprechte christen gezegd worden. Ja, het is zelfs zo, dat zij die geen slaaf van Christus zijn, slaaf van de zonde zijn. Zo zegt Christus het immers. 'Wie de zonde doet is een dienstknecht van de zonde'. Wiens slaaf zijn wij dan?

Geadresseerden

Als Paulus duidelijk maakt aan wie hij schrijft, gebruikt hij een drievoudige aanduiding. In de eerste plaats gebruikt hij een aanduiding die wijst op hun geestelijke conditie. 'Heiligen in Christus Jezus'. U zult wel eens meer gehoord hebben, dat we bij 'heiligen' niet moeten denken aan zonde-lozen, maar aan mensen die een afgezonderde plaats hebben ontvangen. Afgezien van de mate van hun geestelijke kennis zijn allen die in Filippi tot geloof gekomen zijn afgezonderd. Afgezonderd tot de dienst des Heeren. In bepaalde kringen maakt men onderscheid tussen gewone gelovigen en mensen, die door een 'tweede zegen' tot een hogere trap gekomen zijn en nu dus tot de heiligen behoren. Maar Paulus kent dat onderscheid niet. Voor hem zijn allen, die de Heere Jezus heb-

Paulus en de Filippenzen (3)

Aan de gemeente van de Filippenzen die mede onder leiding van Paulus is ontstaan, heeft de apostel een brief geschreven. Dat was toen hij zelf in de gevangenis in Rome zat. Dat is uit de brief zelf op te maken. Paulus had ook een heel concrete aanleiding om deze brief te schrijven. Ook dat ontdekken we als we de brief lezen. Deze zaken zullen we vanzelf nog tegenkomen bij het overdenken van de brief.

Het is mijn bedoeling deze brief samen met u te gaan lezen. De eerste verzen luiden: "Paulus en Timotheüs, dienstknechten van Jezus Christus, aan al de heiligen in Christus Jezus die te Filippi zijn, met de opzieners en diakenen: Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en de Heere Jezus Christus".

Afzender

Paulus begint met bekend te maken wie de afzender van deze brief is. Of

moeten we zeggen: afzenders? Hij noemt immers niet alleen zichzelf, maar ook Timotheüs. Het zal wel zo zijn, dat we Paulus als de schrijver van de brief moeten zien en dat Timotheüs bij Paulus was toen hij de brief schreef en dat hij van harte met de inhoud ervan instemde. Timotheüs had veel belangstelling voor de gemeente in Filippi. Hij is er immers bij geweest toen het Evangelie daar voor het eerst kwam en toen de gemeente er ontstond. Ik kan me zo voorstellen dat toen Timotheüs ontdekte dat Paulus een brief aan de Filippenzen schreef, hij tegen hem zei: Doe ze mijn hartelijke groeten!

Opvallend is dat Paulus zich in deze brief niet introduceert als apostel van de Heere Jezus Christus. In andere brieven doet hij dat wel. De vraag komt op waarom hij dat in dit geval

ben leren kennen als Zaligmaker heiligen.

Hoe dat met hen gegaan is? In Hand. 16 lezen we ervan. God deed het. Het was het resultaat van het werk van Gods Geest. Geen kwestie van erfelijkheid. Geen gevolg van menselijke werkzaamheden en beslissingen. Maar vrucht van Gods werk alleen.

De tweede aanduiding in de adressering wijst op de geografische ligging van de gemeente: 'die te Filippi zijn'. Er is dus in die Romeinse kolonie, in die heidense stad vol goddeloosheid, een gemeente Gods. Temidden van het kromme en verdraaide geslacht (2:15) heeft de Heere Zijn volk. Ook daar! Zelfs daar! Betekent dat niet dat God Zijn volk overal kan hebben?

De derde aanduiding heeft te maken met de structuur en de organisatie van de gemeente. 'Met de opzieners en diakenen'.

Dat zijn dus de erkende ambtsdragers. Hoe kwamen ze in Filippi aan ambtsdragers? Die kregen ze van de verhoogde Christus (Ef. 4:11). Natuurlijk, ze zijn ook in Filippi aangesteld in de middellijke weg, ongetwijfeld na hartelijk gebed en misschien ook wel na vasten. Paulus zag het nu eenmaal als zijn taak in de gemeenten ambtsdragers aan te stellen en hij gaf het anderen ook als opdracht mee zo te handelen. Vergelijk 1 Tim. 3 en Tit. 1. Zo is het immers de wil van het Hoofd der Kerk.

Is het dan niet genoeg als we het Evangelie hebben? Moet de kerk dan ook nog menselijke leiders hebben? Ja, want zo heeft de Heere het gewild met het oog op de geestelijke belangen van Zijn volk. Weiger die ambtsdragers dan niet. Ze waken voor uw zielen (Hebr. 13:17). Zo althans behoort het te zijn.

In het feit dat Paulus de opzieners (=ouderlingen) en diakenen naast elkaar plaatst, ligt de gedachte opgesloten dat deze twee ambten gelijkwaardig zijn. Hier en daar komt de gedachte nog wel voor, dat diakenen een trapje lager staan dan ouderlingen en dat ze tweederangs ambtsdragers zijn. Die gedachte is onjuist. Terecht is in onze kerken in het verleden een uitspraak gedaan waarin gezegd wordt dat de diakenen net als de ouderlingen volwaardig bij de kerkenraad behoren, al is hun taak natuurlijk wel van die van de ouderlingen onderscheiden.

In enkele korte trekken krijgen we in deze eerste woorden van de brief een indruk van de toestand van de gemeen-

te in Filippi. Er is daar een gemeente. Er zijn daar kinderen Gods. De gemeente heeft ook duidelijk structuur gekregen. En de hoofdzaak? Ik denk dat die uitgedrukt wordt in de woorden 'In Christus Jezus'. Om die band gaat het. Toen en nu. Met vrijmoedigheid kan Paulus van de Filippenzen zeggen dat hij gelooft, dat dit zo met hen is. Ze zijn in Christus. Geldt dat van ons ook? Zo niet dan maakt het weinig uit wat we zo al doen in de kerk. Als we Hem niet toebehoren zijn we verloren mensen. Het zal er in de kerk vandaag dan ook allereerst om moeten gaan dat mensen zover komen, dat ze in Christus zijn. Om die diepgang. Kan dat in onze tijd nog? In de goddeloze maatschappij temidden waarvan wij leven en waar zo'n enorme zuigkracht van uitgaat? In Filippi was er ook zo'n gemeente. In die heidense stad met al zijn heidense toestanden. Kan het dan nu niet meer?

Groet

Geheel volgens het vaste patroon volgt er op afzender en geadresseerden een groet. Een heel gewone groet. Deels Grieks van origine, deels Joods. Het Griekse element is: genade. Het Joodse: vrede. Maar Paulus brengt deze gewone groet op een hoger plan. Er komt een geestelijke dimensie in.

Neem het woord 'genade'. Een zeer vol woord. Onverdiende gunst aan een onwaardige bewezen. Genade vloeit voort uit God omdat het Gods wezen is om genadig te zijn. God is dat zonder dat Hij ertoe gedwongen wordt, geheel vrijwillig. En de ontvanger van die genade is geheel onwaardig. Hij heeft er niets van verdiend. God is die genade dus aan niemand verplicht. Zij wordt om niet gegeven, alleen om de verdiensten van Christus. Zij wordt gegeven aan een onwaardige, allesverbeurd-hebbende zondaar.

Neem ook het woord 'vrede'. Shalom is eigenlijk welvaart, heelheid, harmonie. De vrede waar het hier om gaat is vrede met God, die resultaat is van het werk van Christus. Door dat werk is de vijandschap tussen God en de zondaar overwonnen. In de prediking van het Evangelie wordt die vrede aangeboden; door de werking van de Heilige Geest in wedergeboorte, bekering en geloof wordt die vrede subjectief beleefd.

Let ook nog even op de volgorde. Eerst genade, daarna vrede. Zonder genade zou er van geen vrede sprake kunnen zijn. Gods vergevende genade redt en daar vloeit de vrede uit voort.

Daarom is er voor de goddelozen geen vrede. Zij weten immers niet wat genade is.

Waar komen de zegeningen waar Paulus hier over schrijft, vandaan? Van God onze Vader en de Heere Jezus Christus. Zij die in God hebben leren geloven zijn tot het huisgezin Gods gaan behoren. In dat gezin deelt de Geest deze weldaden uit. Uit de volheid van God de Vader, die hen heeft verkoren. En uit de rijkdom van de Zoon die hen heeft gekocht. En die Zoon is de Heere, de Eigenaar, Hij is Jezus, de Zaligmaker. Hij is Christus, de Profeet, Priester en Koning. Met het noemen van deze titels verwijst Paulus tegelijk naar het hart en de ziel van de bijbelse leer van de zaligheid.

Een gewone groet die Paulus hier gebruikt? Zo zouden we het kunnen zeggen. Maar de eeuwigheid zal pas openbaren wat de diepe betekenis ervan is.

Merkt u intussen hoe Paulus de Heere Jezus Christus in deze groet geheel op één lijn stelt met God de Vader? Gelukkig maar dat we een Goddelijke Zaligmaker hebben. In deze tijd waarin zoveel nadruk gelegd wordt op de menselijke natuur van Christus, ten koste van Zijn goddelijke natuur is het nodig de aandacht telkens weer te vestigen op het feit, dat de Heere Jezus de waarachtige Zoon van God is.

Hebt u in de wijze waarop Paulus zijn groet aan de Filippenzen formuleert ook gehoord hoe hij de genoegzaamheid van wat Christus heeft volbracht, bevestigt? Natuurlijk zullen ze in Filippi heel wat noden en behoeften hebben. Ook zijn daar heel wat tekortkomingen en zonden. Maar toch mag Paulus met deze groet beginnen. Met de aankondiging van genade en vrede. Zoals trouwens elke kerkdienst mag worden begonnen, ondanks alle ondegden en verkeerdheden die er in het leven van een gemeente aangetroffen worden. En voor elke zoon of dochter des vredes is er die genade en vrede, zoals de Heere Jezus duidelijk maakt in Luk. 10:5 en 6.

Wat een voorrecht om onder die koepel te mogen verkeren. Is dat voor ons ook al rijkdom geworden? Dan kunnen we van die God nooit teveel verwachten. Alleen, het zal gezegd moeten worden, dat niet iedereen onder die koepel van genade en vrede staat. Het zijn echter wel de dingen die we meer dan iets anders nodig hebben. In leven en sterven.

Den Butter.

Gelovig maar niet kerkelijk

Interview

Het heeft de aandacht van velen getrokken dat onze Kroonprins in een interview, dat hij onlangs toestond, op een desbetreffende vraag zei, dat hij wel gelovig was, maar niet zo kerkelijk. Nu wordt het altijd spannend als leden van het Koninklijk Huis in het openbaar dingen gaan zeggen. Vanwege hun positie kunnen ze namelijk in het openbaar niet eens zo heel veel zeggen en moet op vele punten hun persoonlijke mening wel eens verzwegen worden. Vandaar dat het best te begrijpen is als een opmerking als boven bedoeld de aandacht van een breed publiek trekt. Ik heb de indruk gekregen, dat hier en daar in kerkelijke kringen over deze woorden van de Kroonprins best betrekkelijk positief geoordeeld wordt. Hij heeft het, zo redeneert men dan, toch maar aangedurfd dit te zeggen en hij heeft er zich niet voor geschaamd om er voor uit te komen dat hij gelovig is. Al blijft het natuurlijk wel jammer, dat hij daarbij gezegd heeft dat hij niet zo kerkelijk is. Ik zal over de persoon van de Kroonprins nu verder niet schrijven. Ook niet over de vraag hoe zijn opmerking in overeenstemming gebracht moet worden met het feit, dat hij in het voorjaar van dit jaar openbaar belijdenis heeft afgelegd in de Nederlandse Hervormde Kerk. Waar het mij in dit artikel om gaat is om de woorden 'gelovig, maar niet kerkelijk'. Is zoiets mogelijk? En hoe dan?

Niet nieuw

Voorop sta, dat Prins Willem Alexander zeker niet de enige is, die de dingen zo zegt of zou kunnen zeggen. Er zijn heel wat meer mensen, die er zo over denken. Ze zijn wel gelovig, althans, dat vinden ze zelf. Maar kerkelijk zijn ze niet en kerkelijk meeleven moet dan ook niet van hen verwacht worden. Dit verschijnsel is ook niet iets dat alleen maar bij onze tijd hoort. het is er altijd geweest en het zal er ook wel altijd zijn.

Uit mijn jeugd herinner ik me al mensen, die wel baden en dankten en die hun kinderen ook wel naar een christelijke school stuurden, maar die nooit een stap in de kerk zetten. Ze vonden zichzelf wel gelovig, al waren ze niet kerkelijk. Onder dat soort mensen waren er die kerkgaan niet nodig vonden, omdat geloven zo'n heel persoonlijke zaak is, waar je de kerk niet bij

nodig hebt. Anderen waren in de kerk zozeer teleurgesteld dat ze zichzelf er niet meer toe konden krijgen om er deel van uit te maken. Nog weer anderen waren van mening dat er nergens meer goed gepreekt wordt en dat het daarom beter was thuis een preek te lezen. Zo werden er allerlei verschillende motieven gehanteerd, maar hoe verschillend die motieven ook waren, het resultaat was: wel gelovig, maar niet kerkelijk.

Wat ik uit vroegere dagen aanwees is vandaag nog net zo aanwezig. Ook nu zijn er nog bovenkerkelijken, die 'voor kaf de deur niet uitgaan zolang ze nog koren in huis hebben'. Ook nu zijn er nog mensen, die van de kerk en met name van de kerkmensen niets meer moeten hebben, omdat ze op de een of andere manier juist van hen zoveel ellende hebben ondervonden. Ze komen er dus nooit meer, maar ze willen toch niet gezegd wezen, dat ze nu ook ongelovigen zijn. Dat zijn ze namelijk beslist niet... En vandaag zijn er ook mensen, die de kerk als instituut maar een overbodige zaak vinden: geloven is immers een persoonlijke zaak.

Nauw aan deze laatste groep verwant zijn zij, die tegen de kerk als grootste bezwaar aanvoeren dat alles daar zo traditionalistisch verloopt en dat er zoveel ballast megedragen wordt. Onder die ballast rekent men dan niet zelden ook de belijdenis van de kerk. Maar deze mensen, die de kerk in vele gevallen vaarwel zeggen, vinden niet zelden onderdak in de evangelische kringen, waar dan naar hun mening veel minder traditie en ballast is en waar alles veel levender en geestelijker en ook veel gezelliger toegaat.

Kan het wel?

Maar nu die woorden 'gelovig, maar niet kerkelijk'. Kan dat eigenlijk wel? Ja zeker, geloven is een persoonlijke zaak. Een uiterst persoonlijke zaak. Maar hoe kom ik aan geloof? Wie werkt dat in de mens? En welk middel gebruikt Hij daarbij? Werkt de Heilige Geest buiten de genademiddelen om? Hoort bij die genademiddelen niet heel duidelijk het Woord en de prediking ervan? Laat het hele Woord van God het zo niet zien? Lees alleen het boek Handelingen.

Het zal moeten worden toegegeven, dat er in de kerk wel eens heel wat ballast is, maar daar rekenen we toch

zeker de confessie niet onder? Zullen we meedoen met het naar beneden halen van die documenten der kerk, waarin het geloof op soms onnavolgbare wijze wordt beleden? Zullen we meezingen in het koor van hen die denken, dat de kerkgeschiedenis in de twintigste eeuw begonnen is?

O ja, er zullen best ook gegronde bezwaren ingebracht kunnen worden tegen het gedrag van heel wat kerkmensen. Het kan niet ontkend worden dat door onoirbaar gedrag sommigen ernstig verwond zijn geraakt. Maar wat zegt dat van de 'kerk'? Wat zegt dat van de Koning der Kerk? Wat zegt dat van het Woord dat er gepreekt wordt? Zijn er echte steekhoudende argumenten aan te voeren om weg te blijven van de plaats waar god Zijn gemeente vergadert en bouwt?

Ik denk dat ook zal moeten worden toegegeven dat niet elke prediking, ook niet in de gereformeerde gezindte, de toets van Gods kritiek zal kunnen doorstaan. Ik geloof ook best dat er wel eens erg onder de maat gepreekt wordt. En dat er best ook wel gegronde bezwaren kunnen worden gemaakt op zowel exegetisch als op pastoraal terrein. Maar het blijft mijns inziens toch iets hoogmoedigs houden als we alles wat in de kerken wordt aangereikt kaf noemen en alleen de oude schrijvers voor koren houden. Als dit waar zou zijn, dan zouden we tot de conclusie moeten komen dat de Heere van ons geweken is en dat Zijn Geest niet meer werkt. Durven we dat concluderen?

Artikel 28

Wat ik maar zeggen wil is dat de woorden 'gelovig, maar niet kerkelijk' buitengewoon aanvechtbaar zijn, wie ze ook gebruikt. Ik citeer artikel 28 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis. "Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering is een verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten haar geen zaligheid is, dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij (!), zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan; maar dat zij allen schuldig zijn, zichzelf daarbij te voegen en daarmede te verenigen". Nee, het gaat hier niet om wat we wel de 'onzichtbare kerk' noemen. Het verband maakt overduidelijk dat hier de 'zichtbare kerk' bedoeld wordt. Buiten haar is geen zaligheid, staat er ten overvloede nog eens bij. Nee, 'gelovig, maar niet kerkelijk' kan niet. Ook in onze tijd niet. Ik hoorde vroeger wel eens de uitdrukking: 'Geloven doe je in de kerk'. Precies,

dat doe je ook in de kerk. Niet alleen daar, natuurlijk. Geloven is een zaak voor het hele leven en alle levensomstandigheden. Maar je leert het in de kerk, waar de werkplaats van de Auteur ervan is. Het wordt gevoed en onderhouden ook in de kerk. Geloven en kerklid-zijn horen onlosmakelijk bij elkaar.

Ja, er is wel een mogelijkheid om geloof en kerk van elkaar los te maken. Maar, dan praat je over een ander soort geloof. Dan gaat het niet meer om het ware geloof. En als je eenmaal op het terrein bent van een vaag geloofsbe-grip, waar de een dit en de ander dat

onder kan verstaan, dan kun je inderdaad zeggen: Voor dat geloof heb ik de kerk niet nodig. Nee, want zo'n vaag geloof dat van alles kan bevatten, kan een mens zichzelf wel leren. En, zeg nu zelf, het is in onze tijd vaak juist dat vage, dat ondefinieerbare geloof, dat opgeld doet. Zo bezien passen de woorden van de Kroonprins heel goed in deze tijd, waarin de een dit gelooft en de ander dat, en iedereen gelooft nog wel wat...

"Doch de Zoon des mensen, als Hij komt, zal Hij ook geloof - hét geloof - vinden op de aarde?" (Luk. 18:8).

Den Butter.

De Avondmaalspraktijk in vraag en antwoord

(Lambertus Myseras)

De bedoeling van Avondmaal

Vraag:

Met welk doel heeft Christus het Avondmaal voor Zijn volk ingesteld?

Antwoord:

1. Om tot hun troost en verkwikking door de tekenen van brood en wijn te denken aan het lijden en sterven van de Heere Jezus, Die hen door Zijn bloed zo duur gekocht heeft.

En Hij nam brood en als Hij gedankt had brak Hij het en gaf het hun zeggende: Dat is Mijn lichaam, hetwelk voor u gegeven wordt, doet dat tot Mijn gedachtenis (Lukas 22:19).

2. Om daardoor te denken aan God en het verbond der genade. Ik zal een eeuwig verbond met u maken (Jesaja 55:3). Om stil te staan bij de vastheid en zekerheid van dat verbond. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, zegt de HEERE uw Ontfermer (Jesaja 54:10).

Om te overdenken de schatten van het verbond. God doet Zijn liefhebbers beërvan wat bestendig is en Hij zal al haar schatkamers vervullen (Spreuken 8:21). Om te overdenken de liefde des Vaders, vanwege Zijn eeuwige liefde en verkiezing. Ja, ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde (Jeremia 31:31). Om te overdenken haar aandeel aan al die schatten en dat door het geloof waardoor zij met de Heere Jezus zijn verenigd.

Ik ben met Christus gekruist. En ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij. en hetgeen ik nu leef in het vlees, dat leef ik door het geloof in de Zoon van God, Die mij liefgehad heeft en Zichzelf voor mij heeft overgege-

ven (Galaten 2:20).

Deze dingen moet Gods volk overdenken bij het gebruik van het Heilig Avondmaal.

3. Het is door de Heere Jezus ingesteld opdat Zijn volk haar geloof zou oefenen. Zo zeker als dat brood gebroken en die wijn vergoten wordt, zo zeker hebben zij ook deel aan Christus en aan alle goederen die Hij voor hen verdiend heeft. Zo zeker als zij dat brood en de wijn met hun lichamelijke ogen zien en met hun mond genieten. Dat is het heerlijke voorrecht van het volk van God volgens Johannes 6 vers 55: Mijn vlees is waarlijk spijs en Mijn bloed is waarlijk drank.

4. Het is ingesteld om hen vooral in de Avondmaaltijd in het wijnhuis te leiden. Om ze te brengen in de binnenkamer van de meerdere Salomo. Om Avondmaal met hen te houden en zij met Hem. Zie Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot Hem inkomen en Ik zal met hem Avondmaal houden en hij met Mij (Openbaring 3:20).

Dan wordt ervaren wat David zingt in Psalm 23 vers 3: Hij verkwikt mij ziel.

5. Om hun liefde tot de drieënige Verbondsgod te versterken en bijzonder tot hun Bruidegom. Ik zal U hartelijk beminnen, Heere mijn sterkte

(Psalm 18:2).

6. Om dan ook hun hart eens uit te storten in tranen van liefde, verwondering, blijdschap en dankzegging. Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen (Psalm 116:12).

7. Om als een bondeling dan ook bijzonder gelegenheid te hebben om haar verbond met God eens van harte te vernieuwen en te zeggen: Och Heere, zekerlijk ik ben uw knecht, Psalm 116:16. Dat doen zij anders ook wel dagelijks, maar voornamelijk op tijden van het Avondmaal.

8. Om daar hun liefde en gemeenschap met de vromen te versterken. Dan krijgen zij gelegenheid om hun gemeenschap aan een God, aan een Middelaar, aan de goederen van het genadeverbond, aan de aanstaande heerlijkheid, als leden van een Hoofd nl. Christus, als onderdanen van een Koning, eens te bezien en zich te verwonderen over vrije genade. Dan wordt hun liefde en gemeenschap in het gebruik van het Avondmaal zodanig versterkt, dat zij denken: met dezen zal ik verheerlijkt worden. Om dan ook met blijdschap en liefde elkander eens aan te zien en elkaar te vertellen wat God aan hun ziel gedaan heeft, zoals die dichter van Psalm 66:16 Komt, hoort toe, o allen gij die God vreest en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft.

9. Het Heilig Avondmaal is door Christus ingesteld als een afbeelding van het hemelse Avondmaal, waar zij zullen aanzitten met Abraham, Izaak en Jakob in Gods Koninkrijk. Daartoe worden de gelovigen opgeleid, zodat zij denken en geloven: Zo zeker als wij hier aanzitten, zullen wij eens geroepen worden tot het Avondmaal van de bruiloft des Lams.

En Hij zeide tot mij: Schrijf, zalig zijn zij, die geroepen zijn tot het Avondmaal van de bruiloft des Lams (Openbaring 19:9).

En Christus heeft Zelf gezegd: En Ik zeg u, dat Ik van nu aan niet zal drinken van deze vrucht van de wijnstok tot op die dag wanneer Ik met u dezelve nieuw zal drinken in het Koninkrijk Mijns Vaders (Mattheüs 26:29).

Ds. L.W. v.d. Meij.

De geloofwaardigheid van de Bijbel

Voor u gelezen.....

In "Foar 't finster", de kerkbode van de gemeente Damwoude, lazen we een verslag van een lezing gehouden door Ds. P. Roos. Hij behandelde een on-

derwerp over "De Geloofwaardigheid van de Bijbel", aan de hand van het gelijknamige boek van Dr. B. Loonstra.

Gezien het belang van dit onderwerp

nemen we deze lezing over en geven we het woord aan Ds. P. Roos:

De geloofwaardigheid van de Bijbel

Enkele jaren geleden verscheen onder deze titel een boek, geschreven door een onzer predikanten, Dr. B. Loonstra te Hoogeveen. Reeds toen ontstond er onrust vanwege sommige conclusies in dit boek. Het besef leefde en leeft ook nu, dat de centrale en allesbeslissende betekenis van de Heilige Schrift wordt ondermijnd. Enkele maanden geleden verscheen een bezwaarschrift, zodat het te verwachten is dat onze kerken zich zullen moeten gaan uitspreken over het boek van Loonstra. Het is verder te verwachten dat onze kerken door deze zaken in ruwe zee zullen terechtkomen. Om u te informeren hebben we daarom een avond vastgesteld, welke inmiddels ook werd gehouden, waar informatie werd gegeven over dit boek. Het mooiste zou het zijn als u het zelf zou gelezen hebben. Maar misschien is het niet zo erg toegankelijk en leest het moeilijk. Daarom deze informatie-bijeenkomst. U moet er wel om denken dat het hier gaat om twee zaken, die u allen zeer ter harte moeten gaan, namelijk 1. alomvattende betekenis van Gods Woord, en 2. de belijdenis van onze kerken.

Bij wijze van terugblik willen we enkele lijnen uit hetgeen die avond aan de orde kwam, nog eens onder uw aandacht brengen. Dat kan hen die er toen waren, helpen om over de zaak na te blijven denken; verder kunnen zij die er niet waren, een indruk krijgen van het gewicht van deze zaak.

Ik beperk mij voorlopig tot enkele hoofdlijnen. Ik zie nog wel wat er later nog op volgen kan. 1. Loonstra wil vasthouden aan de heilswerkelijkheid van de Bijbel. De heilsfeiten, de zaken dus van de verlossing in Christus, moeten ten alle tijden heilig zijn. Daar mag niet aan gesleuteld worden.

Hierbij merken we het volgende op: Loonstra wekt de indruk onderscheid te maken tussen hoofdzaken uit de Bijbel, zoals de verlossing door Christus, terwijl er ook andere zaken zijn, die van minder belang zijn. De inname van Ai bijvoorbeeld is geen zaak waarbij direkt de verlossing in het geding is. Deze zaken van minder belang zijn volgens hem niet werkelijk onaantastbaar. U begrijpt waarom de kerk in het verleden tegen een dergelijk onderscheid steeds de grootste bezwaren had. Ook vroeger werd er steeds al onderscheid gemaakt tussen hoofdza-

ken en bijzaken. U herinnert het zich nog van de catechisatie. U hebt wel eens gehoord van de dualistische inspiratie en waarschijnlijk ook wel van de dynamische inspiratie. Deze opvattingen gaan ervan uit dat de leer van de Bijbel wel onaantastbaar is, maar dat de andere zaken minder belangrijk zijn. Het OT bijvoorbeeld werd door velen van minder belang geacht. Ieder gaat echter met deze stellingen een eigen Bijbel vormen. De een vindt dit belangrijk, een ander denkt aan heel andere zaken. Er staat feitelijk niets meer vast. Ieder geeft hier een eigen invulling. Naar onze gedachten wekt Loonstra sterk de indruk deze heilloze weg op te gaan. Als dat zo is, dan kunnen onze kerken er niet aan ontkomen, zich hierover duidelijk uit te spreken. En als we dat onderschrijven, dan heeft iedere kerk en ieder lid van de kerk de roeping om hier een duidelijk protest aan te tekenen. We stellen dit alles nog voorzichtigterwijs, omdat het mogelijk is dat de schrijver dit toch nog weer anders bedoelt en we hem niet helemaal recht zouden doen.

De stelling: "Belangrijke zaken zijn onaantastbaar", lijkt garanties te bieden voor de toekomst, maar in feite ligt er in deze gedachte reeds een gevaarlijk en onaanvaardbaar onderscheid, waardoor allerlei passages uit de HS feitelijk worden prijsgegeven.

Maar houdt Loonstra zich zelf werkelijk aan deze stelling, dat de heilswerkelijkheid onaantastbaar moeten blijven?

Naar onze mening overschrijdt hij zelf deze grenzen en biedt dus de gegeven stelling geen garantie. Hij stelt bijvoorbeeld dat de hemelvaart van Christus uitgaat van een verouderd wereldbeeld (pag. 210). Men meende toen in die tijd, dat de aarde plat was en dat de hemel zich dus altijd boven ons bevindt. Nu weten we dat dit anders is. Daarom is volgens hem de beschrijving van Jezus' hemelvaart een aanpassing aan de belevingswereld van de discipelen. De wolk die Hem onttrok aan hun ogen, kunnen we in onze tijd anders invullen of hem helemaal wegdenken. Wordt hier nu echte historie beschreven in de letterlijke zin? Is het schadelijk voor het geloof, als we deze letterlijk-historische opvatting loslaten? Als we maar vasthouden dat hier beschreven wordt het afscheid van Jezus, dan houdt Loonstra voldoende garanties over. Maar wij niet! Immers, dan wordt het heel moeilijk om te kunnen uitmaken

wat wel van blijvende betekenis is en wat niet. Dan kunnen eigenlijk alleen de theologen nog maar vaststellen wat de kern van het geloof is. Dan zijn we eigenlijk weer terug in de Roomse Kerk, waar alleen de geestelijkheid kon uitmaken wat er echt in de Bijbel staat. Sprekend over Pinksteren, horen we soortgelijke gedachten van dr. Loonstra. Is het nu echt wel toegegaan zoals we lezen in Handelingen 2? Kan dat nu niet als een "latere verbeelding van de heilswerkelijkheid van het leven door de Geest" opgevat worden? Daarover moeten we vrij kunnen discussiëren (pag. 211). Het is bespreekbaar volgens Loonstra om sommige elementen uit de beschrijving van het Pinksterfeest op te geven of om het soortelijk gewicht van sommige zaken van minder of geen belang te achten.

Hemelvaart en Pinksteren behoren tot de heilswerkelijkheid. Dat stemt Loonstra toe. Hij acht deze zaken onopgeefbaar. Laat u dat vallen, dan sloot u daarmee heel de Bijbel hermetisch dicht. Dan geeft u alles op. Dat stemt Loonstra toe. Maar op bepaalde onderdelen is het toch anders toegegaan. Hij wil de betekenis vasthouden, terwijl hij de feiten anders uitlegt en sommigen ervan gewoon opgeeft en laat vervluchtigen.

Maar houdt hij de feiten wel vast? Naar mijn overtuiging raken we ook de betekenis van de hemelvaart echt kwijt. Het is slechts visualisering van het afscheid van Jezus, zegt hij.

Maar de hemelvaart is meer dan een afscheid, het is een opvaren naar de hemel! Waar blijft die gedachte in Loonstra's visie?

U merkt dat we vragenderwijze en voorzichtig en zorgvuldig willen ingaan op deze materie. Hebben we u goed begrepen? Als later nog duidelijker vaststaat, wat de eigenlijke bedoeling is, dan moeten we beoordelen of hier grenzen overschreden worden. Naar onze mening gebeurt dat inderdaad en heel stellig. Onze kerken moeten dat grondig beoordelen en wij persoonlijk hebben daarbij allen ook een dure roeping.

We mogen ditmaal eindigen met de praktische vraag of wij persoonlijk al mogen leven uit de feiten van Hemelvaart en Pinksteren? En of voor ons heel de Bijbel het Woord van God is? We beseffen dat daar ook bij ons in praktische zin heel veel aan ontbreekt. Wat we Loonstra kwalijk nemen, mogen we bij onszelf niet voorbijgaan. Toch ligt daar verschil. Het is voor Gods kinderen een levenszaak

om Gods Woord hoog te houden. Ook al vatten zij alles niet in de beleving, toch erkennen en aanvaarden zij de gehele Bijbel als het Woord van God. Niet omdat zij alles begrijpen kunnen en omdat ze geen vragen hebben, maar omdat er grenzen zijn waarvoor we onherroepelijk halt houden, omdat we anders dynamiet leggen onder Gods Woord en het geloof. We zagen de tak door waarop we als kerk zitten. Bij Loonstra gaan voor ons besef feiten en zaken verloren, die essentieel en wezenlijk zijn. Wat we kwijtraken, krijgen we nooit meer terug. Dat bewijst de afval van onze dagen. Laten we daarom ook allen persoonlijk ons bezinnen op de onfeilbaarheid van Gods Woord. Leeft u daarbij? Bidt de Heere om geopende ogen. We slapen zo makkelijk in. Dwaze en wijze maagden slapen. Maar de bruidegom komt!

Geestelijke verlatenheid

Geestelijke verlatenheid is niet ongevoel voor Gods kinderen. Vaak verbergt de Heere Zijn aangezicht en neemt Hij het licht van Zijn aangezicht weg. Op zulke momenten kan Gods kind het niet geloven. Hij ziet de bewijzen en de tekenen van Gods liefde niet. Deze dag der duisternis zal echter niet altijd aanhouden: ze heeft een avond net als alle andere dagen: 'De morgenstond is gekomen, en het is nog nacht' (Jesaja 21:12). Strikt genomen is deze troosteloze en sombere tijd 'noch dag, noch nacht; en het zal geschieden, ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen' (Zach. 14:7). Deze wonderlijke tijd is geen dag voor ons, want de oude sluier heeft de Zon der Gerechtigheid verduisterd. Het is echter ook geen nacht in de ergste zin van het woord, omdat we onszelf en onze gebreken, onze verdorven hartstochten en hun walgelijkheid kunnen zien. Ook kunnen we zien dat de Heere zich heeft teruggetrokken en is weggegaan. We kunnen zien hoe ellendig we zijn, als we alleen gelaten worden, zodat we het aangezicht van de Koning niet zien. Ook zijn we niet zonder bakens gedurende deze bewolkte dag: 'Wie is er onder ulieden, die de HEERE vreest, die naar de stem Zijn Knechts hoort? als Hij in duisternissen wandelt, en geen licht heeft, dat hij betrouwe op de Naam des HEEREN, en steu-

ne op Zijn God' (Jesaja 50:10). In deze donkere dagen moeten we niet alleen op God vertrouwen en steunen maar Hem ook ernstig zoeken in de weg van het gebed en van alle andere middelen die daartoe zijn verordeneerd. Zoek Hem 'Die het Zevengesternte en de Orion maakt, en de doodsschaduw in de morgenstond verandert' (Amos 5:8).

Uit: William Huntington, Want Sion is van God begeerd, Verzamelde leerredenen (2), blz. 111 en 112.

Deputaten Buitenlandse Zending

Met dankbaarheid en diepe vreugde delen deputaten voor de Buitenlandse Zending aan de kerken mee dat in een extra deputatenvergadering op 1 september jl. een drietal benoemingen kon plaatsvinden.

De vacature voor Brazilië kon tijdens deze vergadering worden vervuld. Voor zendingswerkers in het samenwerkingproject met IER-kerken daar (grotestadszending in Curitiba) werden benoemd Ds. en mw. A. van der Maarl uit Mussel. Zij zullen per 1 november a.s. in dienst treden van deputaten en zich vanaf die tijd voorbereiden op hun uitzending.

In het kader van de nieuwe regeling voor 'bijzondere zendingsarbeiders', vastgesteld door de G.S. Zierikzee (1995) vonden twee benoemingen plaats waarover u al iets hebt kunnen lezen:

- br. en zr. Stout-Gelling, leden van de kerk van Amsterdam, werden als zodanig benoemd voor hun werk voor Wycliffe Bijbelvertalers in Ghana; en

- br. Etto Salomons, lid van de kerk van Hengelo, werd als zodanig benoemd voor zijn werk in het IFES Yearteam in Omsk, Siberië (Rusland).

Deputaten realiseren zich dat er veel gebed is geweest, zowel voor de vacature in Brazilië als voor de bijzondere zendingsarbeiders.

Zij willen daarvoor hun erkentelijkheid uitspreken en de kerken vragen de Heere te danken voor de wegen die Hij (opnieuw) heeft willen openen. Namens deputaten,
Ds. J. van Mulligen, voorz.,
Ds. H. Las, secr.

SSNR start vervolgcursus

Sinds enkele jaren verzorgt de Stichting Studie der Nadere Reformatie (SSNR) cursussen met als doel de kennis over de Nadere Reformatie te verbreiden en te verdiepen. Daarvoor bleek de afgelopen jaren een groeiende belangstelling te bestaan.

Ook het komende winterseizoen is het mogelijk een SSNR-wintercursus te volgen. Deze keer overigens niet meer in Ede, maar in het Baan-conferentiecentrum 'De Kamphorst' in Voorthuizen. De nieuwe cursus draagt als titel: 'Puriteinen en Preciesen; buitenlandse invloeden op de Nadere Reformatie'. Zes deskundige sprekers zullen gedurende zes zaterdagochtenden een lezing verzorgen over een Puriteins theoloog en daarnaast ingaan op een thema uit de Puriteinse theologie. Daarbij zal tevens de vraag aan de orde komen in hoeverre het Angelsaksische Puritanisme de Nederlandse Nadere Reformatie of het Gereformeerd Piëtisme in het algemeen heeft beïnvloed.

Aan de orde komen: William Perkins, John Owen, Hugo Binning, John Bunyan, Andrew Gray en Thomas Boston. Als onderwerpen komen onder meer ter sprake: Puriteinse opvattingen over de vroomheid, over heiligmaking, over uitverkiezing en over de voorzienigheid.

Evenals bij de vorige wintercursussen ontvangen de deelnemers een syllabus, koffie en lunch. De totale kosten bedragen f195,-. Dit bedrag is inclusief cursusmap, syllabus, koffie en lunch.

Tot 25 oktober a.s. kunnen geïnteresseerden zich aanmelden. De cursus start op 15 november en vindt plaats in Voorthuizen. Een cursusfolder is te verkrijgen bij de cursusleider, dr. R. Bisschop, tel. 0318-522691.

De betrouwbaarheid van het boek Daniël

In het nummer van september 1997 van het tijdschrift Bijbel, Geschiedenis en Archeologie (BGA) wordt ruime aandacht besteed aan de historische betrouwbaarheid van het boek Daniël in het licht van archeologisch

onderzoek. Volgens vele geleerden was Daniël een verzonnen persoon. De schrijver van het boek Daniël zou niet in de tijd van de Babylonische Ballingschap geleefd hebben, maar pas in de tweede eeuw voor Christus, nadat de geprofeteerde gebeurtenissen plaatsgevonden hadden.

Opgravingen hebben tal van teksten opgeleverd die gegevens die in het boek Daniël vermeld worden over de ondergang van het Babylonische rijk bevestigen. Deze feiten kon alleen een ooggetuige weten, bijvoorbeeld dat Belsazar tijdens de verovering van Babylon koning was. In het septembernummer van BGA wordt op grond van dergelijke gegevens de historische betrouwbaarheid van het boek Daniël aangetoond.

Het tijdschrift BIJBEL, GESCHIEDENIS en ARCHEOLOGIE houdt zich bezig met bijbelse archeologie en de historische achtergrond van de Bijbel. Regelmatig wordt in BGA geschreven over recente archeologische vondsten die de betrouwbaarheid van de Bijbel bevestigen en waarmee bijbelkritische visies weerlegd worden. Het nummer van september 1997 is te bestellen door f 3,- per ex. over te maken op girorekening 1.374.415 van Bijbel, Geschiedenis en Archeologie te Amersfoort o.v.v. september 1997. De redactie van BGA kan tijdens gemeente-avonden een lezing, met dia's, verzorgen over: Opgravingen en de betrouwbaarheid van de Bijbel. Nadere informatie over deze lezingen: 0342-414479.

"Samen alleen"

"Samen alleen", vereniging voor jonge weduwen/weduwenaars belegt binnenkort twee informele avonden, met als onderwerp "vakantie", te weten op D.V. Vrijdag 3 oktober voor de regio Noord in Dordrecht

Adres: Kerkgebouw Gereformeerde Gemeente "Julianakerk", Mauritsweg 286 (hoek Mauritsweg/Krispijnseweg), tel. 078-614 24 00

Vrijdag 24 oktober voor regio Zuid in Lelystad Adres: Kerkgebouw Gereformeerde Gemeente "Bethel-kerk", Zuiderwagenplein 73, tel. 0320-24 00 33. Beide avonden beginnen om 20.00 uur. Als u meer informatie over de vereniging of over deze avonden wilt, kunt u contact opnemen met een van de bestuursleden, tel. 0113-34 27 44 of -0318-55 05 21.

Ook weduwen/weduwenaars die geen lid van de vereniging zijn, zijn van harte welkom!

Aandacht voor thuiszorg, in het bijzonder de rol van de verzorgenden

Op D.V. zaterdag 11 oktober 1997 houdt het Diaconaal Bureau een infodag over de thuiszorg. In het bijzonder vragen we de aandacht voor hen die de verzorging geven. Hoe kunnen diaconen verzorgers ondersteunen, ontlasten?

ten? Hoe stimuleren we gemeentelieden om zich hiervoor in te zetten? We nodigen behalve diaconen ook uitdrukkelijk leden van de zusterkring en andere belangstellenden uit.

De inleiders zijn mev. D. Hartman-van Ameijde en de heer H.H. van Well. De dag wordt van 10.00-15.30 uur gehouden in de kerk van Veenendaal-Pniël. U moet zich van tevoren opgeven bij het Diaconaal Bureau, tel. 0318-522827. Dan ontvangt u een programma en een routebeschrijving.

Dementie

Het Diaconaal Bureau vraagt of in de kerken, zo mogelijk in de diensten op D.V. zondag 21 september 1997, aandacht besteed kan worden aan mensen met dementie en hun verzorgenden.

Wij maken u erop attent dat er meer informatie over dementie te verkrijgen is bij het Diaconaal Bureau.

Te weten:

- een open brief naar aanleiding van de Wereld Alzheimerdag
 - een folder van de Alzheimerstichting
 - een folder van de PCOB.
- Tel. 0318-522827.

Jongerenconferentie

D.V. 10/13 oktober 1997: Jongerenconferentie in IJsselstein (Limburg).

Thema: "Wat is jouw geloof waard?"

Sprekers:

1. Vrijdagavond Drs. I.A. Kole:

"Ben je bekeerd?"

2. Zaterdagmorgen Ds. Ir. J. Slagboom: "Durf je te getuigen?"

3. Zaterdagavond Drs. P. Buitelaar:

"Het werk van de Heilige Geest in evangelisatie"

Leiding:

Evangelist J.W.N. van Dooijeweert uit Velp Plaats: IJsselstein (N. Limburg) Gebouw: De Peelhaas

Kosten: f 135,- (studenten f 125,-)

Inlichtingen en aanmeldingen bij: "IRS werkgroep Bezinning en evangelisatie", tel. 0183-601478 of via kantoor IRS, tel. 026-3634959.

Bijbelstudie conferentie

Dit jaar wordt voor de 7e keer de Bijbelstudie conferentie gehouden op "De Grote Bunte" te Nunspeet", uitgaande van het LCJ.

Let op: de datum is gewijzigd!!!!

30 oktober 1926

Ds. Dirk Slagboom

16 juli 1997

Het medeleven rondom de ziekte, het overlijden en de begrafenis van mijn geliefde man, onze geliefde vader en opa was overweldigend groot. U zult begrijpen dat het daarom voor ons onmogelijk is een ieder daarvoor persoonlijk te bedanken.

Daarom willen wij langs deze weg allen die, op wat voor manier dan ook, hun medeleven hebben betoond daarvoor hartelijk dank zeggen.

Temidden van het gemis mag de wetenschap dat hij nu alle strijd te boven is tot troost zijn.

"De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn",

Spreuken 10 vers 7a.

September 1997.

Mede namens alle kinderen en kleinkinderen,

E. Slagboom-Bos

Roggeveldweg 11

2441 BN Nieuwveen

Tel. 0172-539922

Niet zoals wij eerder berichten van 26 t/m 29 september, maar een weekend later, namelijk van 3 t/m 6 oktober.

De conferentie is bedoeld voor Chr. Geref. Jongeren vanaf 16 jaar, die zich willen verdiepen in Gods Woord en daar met andere jongeren over willen horen en spreken.

Het thema is: Een levend geloof?!, onderverdeeld in deelthema's:

- In de aanvechting

Jakobus 1:1-18 Door Ds. Van Dijk

- Woord én Daad Jakobus 1:19-

27/2:14-26 Door Ds. V.d. Zwaag

- Spreken met wijsheid Jakobus 3 Door Ds. Sok

- In afhankelijkheid Jakobus 4:13-17 Door Ds. De Graaf

- Kracht van het gebed Jakobus 5:7-20 Door Ds. Klomp

Wij willen u vragen deze conferentie en de voorbereidingen die daarvoor nodig zijn in uw gebed op te dragen aan de Heere. Je kunt je voor deze conferentie opgeven door het bedrag over te maken op giro 6236381 t.n.v. Bijbelstudie conferentie te Nijkerk, onder vermelding van: je naam, adres, woonplaats. Het over te maken bedrag is: f 100,- voor studerenden f 125,- voor niet studerenden.

Chr. Geref. Bezinningskring binnen de classis Leeuwarden

Op D.V. 3 oktober 1997 hoopt Ds. A. den Boer uit Siegerswoude/De Wilp een onderwerp te behandelen en voor de donateurs en belangstellenden.

Onderwerp: "De Kerk en haar Roeeping" Plaats: Chr. Geref. Kerk te Damwoude Aanvang: 19.45 uur.

Haamstede conferentie 1998

Omdat de vakanties in 1998 eerst op 5 september eindigen, zal de 14^e Haamstede conferentie D.V. op 7, 8 en 9 september 1998, opnieuw in de Talma -hoeve te Garderen worden gehouden. Een deelnemers aan de laatstgehouden conferentie heeft z'n bijbelte achtergelaten. Het is via tel. 0187-482560 terug te krijgen.

Boekbesprekingen

John C. Johnston, **Alexander Peden** (De Profeet van het Covenant), vertaald, bewerkt en van een historische inleiding voorzien door L.J. van Vaalen, Uitgeverij de Groot Goudriaan - Kampen, 154 blz., f 34,90. Een lezenswaardig boek uit de geschiedenis van Schotland waar de Kerk des Heeren vervolgd werd. Alexander Peden werd in 1626 geboren, werd in 1658 predikant in Glenluce en werd in 1662 afgezet. Op ontroerende wijze wordt zijn afscheid beschreven. Peden preekt 's morgens over Handelingen 20 vanaf vers 17 tot het einde. Hij legde vooral de nadruk op de woorden: 'Daarom waakt, en gedenkt, dat ik drie jaren lang nacht en dag niet opgehouden heb een ieder met tranen te vermanen.' Drie jaar had hij de volle raad Gods verkondigd. 's Middags preekt hij over vers 32: 'En nu broeders, ik beveel u God en het woord van Zijn genade, Die machtig is u op te bouwen en u een erfdeel te geven onder al de geheiligden.' De Heere heeft Peden wonderlijk bewaard op zijn zwerftochten en achtervolgingen door de vijanden. Twee preken van Peden zijn achterin het boek opgenomen. Dit boek is zeker geschikt om kennis te nemen van het leven van Peden en de tijd van vervolging die hij heeft meegemaakt.

William Huntington, **Want Sion is van God begeerd**, Verzamelde leerredenen (2), 223 blz., f 45,-, Uitgeverij de Groot Goudriaan - Kampen. Uit het Engels vertaald door mevr. G.H.C. Pas-Donker. De leerredenen zijn oorspronkelijk uitgegeven in de zgn. Collingridge-edition (London 1856). Met dit lezenswaardige boek is het tweede deel van een serie Nederlandse vertalingen van Huntingtons leerredenen verschenen. In de vertaling wordt

de Statenvertaling gehanteerd behalve waar het eigene van de King James-vertaling bepalend was voor de context. De volgende leerredenen zijn opgenomen: Lucas 21:15 Mozes zonder deksel in het aangezicht van Jezus Christus. Mattheus 20:13 De Hemelse arbeiders en hun geestelijk loon. Jesaja 21:6, 8 Onthullingen en waarschuwingen van de straten van Sion door een nachtwacht. Psalm 88:9 en Jeremia 31:18 Het kind der vrijheid in de banden der wet of De zoon en erfgenaam onder het juk van de dienst-knecht. Soms staan er uitdrukkingen in de lange preken die vragen oproepen. Zo staat er bijvoorbeeld op blz. 12 "Wij zullen u aan Christus voorstellen als het duizendjarig rijk op de nieuwe aarde zijn aanvang zal nemen." In de eerste preek zet Huntington zijn eigen standpunt ten aanzien van de wet naast het standpunt van dr. Gill. We lezen daarover op blz. 45 "De gelovige die in Christus is, is niet onder de zedelijke wet. Hieruit leid ik af dat de zedelijke wet een roede is in de hand van God en een tuchtmeester waarmee de Vader de zondaar onderwijst en vermaant, opdat hij zijn verschrikkelijke staat zou leren kennen. Dan leidt Hij hem van de wet naar Christus, waar hij de zaligheid kan verkrijgen. Dit wordt 'een overgaan van de dood tot het leven' genoemd. Hieruit kunnen we dus terecht afleiding dat de zedelijke wet niet behoort tot de scepter van de sterke van Christus, waarmee hij over Zijn kinderen regeert." Moge de lezing van dit boek gezegend worden.

Wie heeft

.... na de intrededienst van Ds. W. van Sorge te -Rotterdam-West een verkeerd grijs jack meegenomen? Informatie: tel. 010-59 110 54.

- Wij verzorgen begrafenissen in elke woonplaats op de Veluwe en in Flevoland
- Opbaring zowel thuis als in elk gewenst rouwcentrum
- Ongeacht bij welke begrafenis fonds men (eventueel) is aangesloten
- Dag en nacht bereikbaar
- Geen crematies

Begrafnisverzorging Vos

Het Drie 32
3888 KE Uddel
Tel. 0577 - 401689

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg. Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 0294-231145, mevr. J. Meijer.

buro voor architectuur en ruimtelijke ordening d. vroegindewij b.v., architect BNA

Een dynamisch bureau dat opdrachten ontwerpt en uitwerkt middels geavanceerde tekencomputers; alle overige werkzaamheden zijn eveneens geautomatiseerd.

Het bureau heeft een zeer uitgebreid en gevarieerd opdrachtenpakket in:

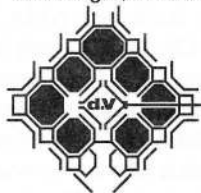
* Utiliteitsprojecten

- kantoren
- scholen
- kerken
- bedrijvenparken
- sociale werkplaatsen
- multi-funktionele gebouwen

* Woningbouw zoals:

- gesubsidieerde (premie A - woningwet)
- bungalows - 2 onder 1 kap
- renovatie

in de regio, elders in Nederland, alsmede daarbuiten.

**buro voor architectuur en ruimtelijke ordening
d. vroegindewij b.v., architect bna reg. nr. 1.890126.262**

**oosthavendijk 46 3241 lk middelharnis tel. 0187-485800
postbus 82 3240 ab middelharnis fax 0187-486910**

Boekhandel de Jong

Burg. Winklerplein 25
3362 AA Sliedrecht
Tel/Fax 0184 - 412461

Zoek bij ons een boek!
Levering door geheel Nederland.

BKG

Hebt u kraam- of gezinshulp nodig.
bel ons dan:

0318 - 52 77 99

Voor hulpverlening dag en nacht
bereikbaar

Voor inlichtingen niet bellen tussen 16.00 en
19.00 uur. Laat u wel tijdig inschrijven!

Plaats uw

familieberichten

in Bewaar het Pand

brood en vis De Chinese christenen vragen om uw hulp

De Chinese christenen in Zuid-West China die op het platteland wonen, smeken de Nederlandse christenen om hulp. Zij hebben die hulp dringend nodig.

De sterke groei van de huisgemeenten draagt ertoe bij dat er een

**tekort is aan
schuurkerken.**

De kosten van de bouw van een schuurkerk met plaats voor 800 tot 1000 personen zijn

f 65.000,-

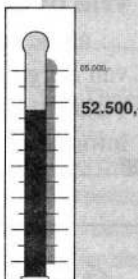
Vanwege de grote opkomst is er een

tekort aan bijbels.

Bijbelverspreiding blijft noodzakelijk. Ook vragen zij goed opgeleide Evangelisten. De Bonisa-zending wil een Bijbelgetrouwe opleiding steunen, omdat studerende Evangelisten zelf geen geld hebben.

De nood is groot.

*Hoeveel schuurkerken
zouden we met uw hulp
kunnen bouwen?*

Postgiro
31 555 32
Stichting
BONISA-
zending

Secretariaat:
Schiedstraat 17,
2161 HB Lisse of op
rek. 33.65.54.613
van de Rabobank te
Lisse, L.N.V.
Stichting BONISA-
zending.
Gronn. van de
Rabobank 163525.

Lezingen en
informatie met of
zonder dia's voor
verenigingen en
scholen kunt u
aanvragen bij:
dhr. T. Schultink,
Emmeloord,
tel. 0527-613063,
fax 0527-619305,
Donaustraat 5,
8303 WL
Urmeloord

GBS

**Bijbels in
Statenvertaling**

Bijbeluitgaven voor slechtzienden

De complete Bijbel in zes delen,
in zeer grote letter.

GLBOT Oude Testament in 4 delen f 155,-
GLBNT Nieuwe Testament in 2 delen f 60,-

**3 De stem des roependen
woestijn: Bereidt den weg
Heeren, maakt Zijn paden**

(letterbeeld op ware grootte)

De Bijbel in grote letter is ook verkrijgbaar
in de boekhandel.

Ook is een gesproken uitgave van de Bijbel
beschikbaar. Deze is uitsluitend via de
GBS te verkrijgen.

Gereformeerde Bijbelstichting

Postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel.: (0345) 61 01 55